

DIGITĀLĀS ĒRAS MEDIJU PLURĀLISMA MONITORINGS

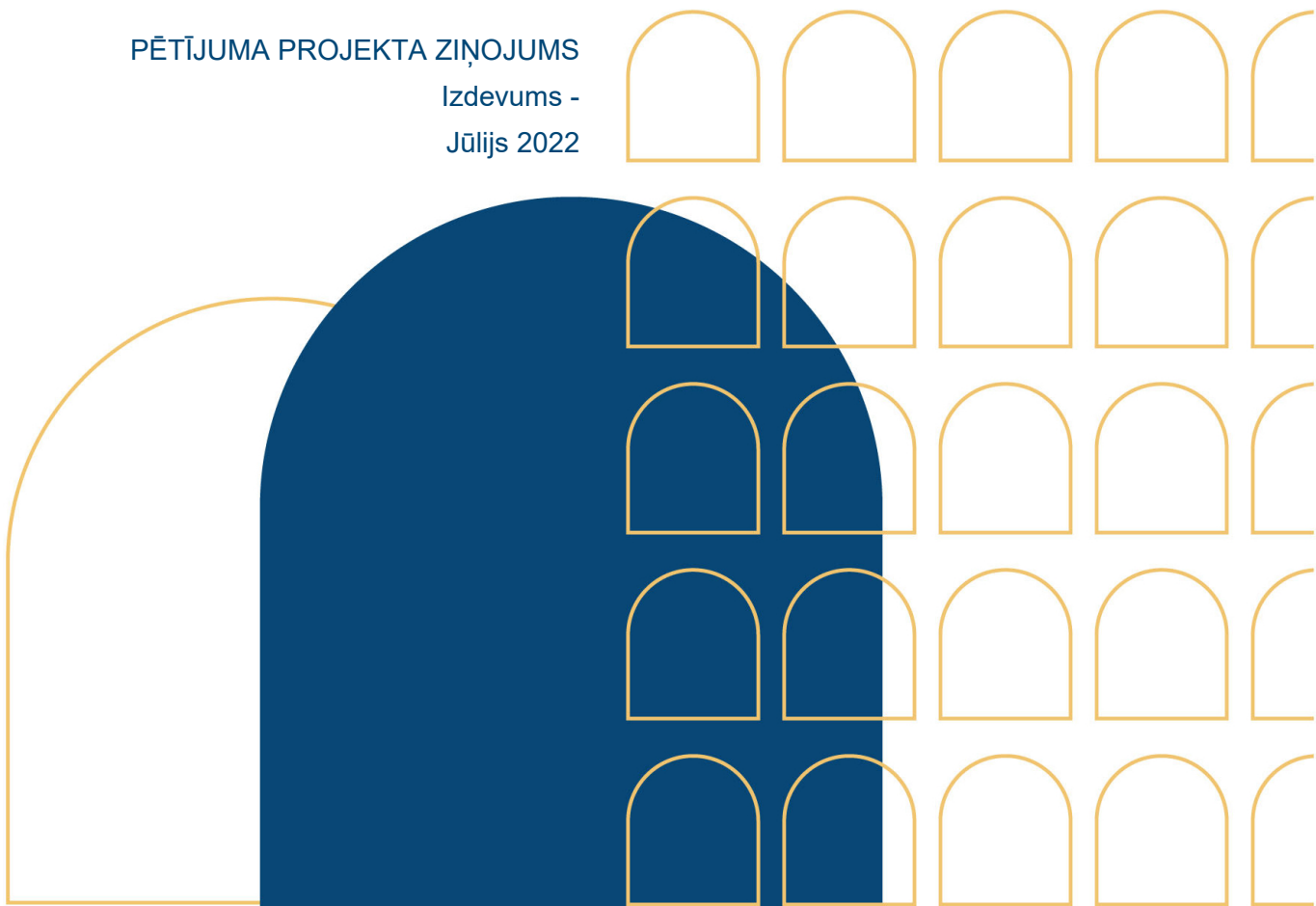
MEDIJU PLURĀLISMA MONITORA
PIEMĒROŠANA EIROPAS SAVIENĪBĀ,
ALBĀNIJĀ, MONTENEGRO,
ZIEMEĻMAKEDONIJAS REPUBLIKĀ, SERBIJĀ
UN TUŅCIJĀ 2021. GADĀ

VALSTS ZIŅOJUMS: Latvija

Anda Rozukalne, Riga Stradins University

PĒTĪJUMA PROJEKTA ZIŅOJUMS

Izdevums -
Jūlijs 2022

SATURA RĀDĪTĀJS

1.	Par projektu	4
1.1.	Projekta apraksts	4
1.2.	Metodoloģija	4
2.	Ievads	6
3.	Datu vākšanas rezultāti: mediju plurālisma risku novērtējums	8
3.1.	Fundamentālā aizsardzība (27% - Zems risks)	9
3.2.	Tirgus plurālisms (66% - Vidējs risks)	12
3.3.	Politiskā neatkarība (37% - Vidējs risks)	15
3.4.	Sociālā iekļaušana (60% - Vidējs risks)	18
4.	Plurālisms tiešasaistes vidē: risku novērtējums	21
5.	Secinājumi	23
6.	Atsauces	25

PIELIKUMS I. VALSTS KOMANDA

PIELIKUMS II. EKSPERTU GRUPA

© European University Institute 2022

Saturs un individuālās nodaļas © Anda Rozukalne, 2022

Šo darbu publicējis European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Šo tekstu atļauts lejuplādēt tikai personiskām pētnieciskām vajadzībām. Pārpublicēšanai citiem mērķiem gan papīra formātā, gan elektroniski, nepieciešama autoru piekrišana. Ja šī teksta fragmenti tiek izmantoti vai citēti, jāveido atsauce ar pilnu autora(-u), redaktora(-u) vārdu, nosaukumu, iznākšanas gadu un izdevēju.

Publicēšanas pieprasījumiem izmantojama e-pasta adrese: cmpf@eui.eu

Šajā publikācijā izteiktie viedokļi atspoguļo individuālu autoru skatījumu, tie nepārstāv European University Institute.

The English version of this report prevails over the translation in the national language.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Pētījuma projekta ziņojums -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Publicēts Jūlijs 2022

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Publikācija tapusi ar Eiropas Savienības ERASMUS+ programmas atbalstu. Eiropas komisija atbalsta EUI ar ES budžeta palīdzību. Šī publikācija atspoguļo tikai autora(u) viedokļus un Eiropas Komisija nenes atbildību par jebkādu ziņojumā ietvertās informācijas izmantojumu.

1. Par projektu

1.1. Projekta apraksts

Mediju plurālisma monitors (MPM) ir izpētes rīks, kas izstrādāts, lai identificētu iespējamus mediju plurālisma riskus Eiropas Savienības dalībvalstīs un kandidātvalstīs. Aprakstošā ziņojuma pamatā ir 2020.gadā veiktās MPM indikatoru analīzes dati. Datu vākšana un apkopošana tika veikta 27 ES dalībvalstīs, kā arī Albānijā, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijas Republikā, Serbijā un Turcijā. Projekts, saskaņā ar Eiropas Parlamenta tā sagatavošanas lēmumu, tika finansēts ar Eiropas Komisijas piešķirtā granta palīdzību, ko saņēma Mediju plurālisma un mediju brīvības centrs (CMPF) Eiropas Universitātes institūta.

1.2. Metodoloģija

Autortiesības un recenzēšana. CMPF sadarbojas ar pieredzējušiem, neatkarīgiem katras valsts pētniekiem, kas veic datu vākšanu un veido pārskata ziņojumus, izņemot Itāliju, kurā datu vākšanu centralizēti veic CMPF komanda. Pētījuma pamatā ir CMPF izstrādāta standartizēta anketa.

Latvijā CMPF sadarbojās ar dr. Andu Rožukalni, kas veica datu vākšanu, vērtēja un komentēja anketas indikatorus un intervēja ekspertus. CMPF darbinieki ir pārskatījuši un rediģējuši ziņojumu. Lai nodrošinātu precīzus un ticamus secinājumus, ekspertu grupa katrā valstī pārskatīja to jautājumu vērtējumus, kuru atbildes ir ļoti atkarīgas no vērtētāja skatījuma (ekspertu sarakstu skat. II pielikumā). Īpaši izvēlētu valstu gala ziņojumus pārskatīja neatkarīgs eksperts. Mediju plurālisma riski tiek pārbaudīti četrās galvenajās tematiskajās jomās: fundamentālā aizsardzība, tirgus plurālisms, politiskā neatkarība un sociālā iekļaušana. Rezultātus veido katras tematiskās jomas vairāku rādītāju novērtējums (sk. 1. tabulu).

Fundamentālā aizsardzība	Tirgus plurālisms	Politiskā neatkarība	Sociālā iekļaušana
Izteiksmes brīvības aizsardzība	Mediju īpašumtiesību caurskatāmība	Mediju politiskā neatkarība	Mediju pieejamība minoritātēm
Tiesību uz informāciju aizsardzība	Ziņu mediju koncentrācija	Redakcionālā neatkarība	Lokālo/reģionālo mediju pieejamība vietējām kopienām un kopienas mediji
Žurnālistu profesija, tās standarti un aizsardzība	Tīmekļa platformu koncentrācija un konkurences nosacījumi	Audiovizuālie mediji, tīmekļa platformas un vēlēšanas	Mediju pieejamība sievietēm
Medijus uzraugošās iestādes neatkarība un darbības efektivitāte	Mediju pastāvētspēja	Valsts regulācija un atbalsts mediju sektoram	Medijpratība
Vispārēja mediju pieejamība un piekļuve internetam	Komerציālā & īpašnieku ietekme uz redakcionālo saturu	Sabiedrisko mediju uzraudzība un finansējums	Aizsardzība pret nelikumīgiem un aizskarošiem izteikumiem

Digitālā dimensija. MPM digitālo dimensiju neuzskata par izolētu teritoriju, bet drīzāk ar tradicionālajiem medijiem un esošajiem mediju plurālisma un vārda brīvības principiem savstarpēji saistītu teritoriju. Neskatoties uz to, Monitorā tiek arī iegūti specifiski, digitālajās vides riskus raksturojoši dati, un ziņojumā ir ietverta digitālo mediju vides risku analīze.

Riska aprēķins. Rezultāti par katru tematisko jomu un rādītāju tiek uzrādīti skalā no 0 līdz 100%. Rādītāji no 0 līdz 33%: zems risks. Rādītāji no 34 līdz 66%: vidējs risks. Rādītāji no 67 līdz 100%: augsts risks. Runājot par rādītājiem, 0 punkti tiek vērtēti ar 3%, bet 100 - pēc noklusējuma - 97%, izvairoties no riska pilnīgas neesamības vai tā paaugstināta novērtējuma.

Atruna. Ziņojuma saturs ne vienmēr atspoguļo CMPF viedokli, ne arī ekspertu grupas dalībnieku nostāju. Tas atspoguļo tās valsts komandas viedokli, kura veica datu vākšanu un veidoja ziņojumu. Anketas atjauninājumu un uzlabojumu dēļ MPM2021 rādītāji var nebūt pilnībā salīdzināmi ar iepriekšējiem MPM laidieniem. Lai iegūtu sīkāku informāciju par projektu, skatiet CMPF ziņojumu par MPM2021, kas drīz būs pieejams vietnē: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.

2. Ievads

* **Vispārējs pārskats par valsti:** 2021. gadā Latvijā, kuras platība ir 64,6 tūkstoši kvadrātmetru, dzīvoja 1,89 miljoni cilvēku. Globālā pandēmija negatīvi ietekmēja Latvijas iedzīvotāju skaitu. 2021. gadā reģistrēti 34 142 mirušie, kas ir lielākais reģistrētais mirušo skaits pēdējo 20 gadu laikā un divreiz pārsniedz jaundzimušo skaitu (CSP, 2021, 12. lpp.). 2021. gadā Latvijā bija viens no zemākajiem dzimstības rādītājiem pēdējo 100 gadu laikā (17 115 jaundzimušie).

• **Valodas:** latviešu valoda ir Latvijas valsts valoda. Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju 2021. gadā ir latvieši (62,7%), 24,4% iedzīvotāju ir krievi, 3% baltkrievi, 2,2% ukraiņi, 1,9% poļi, 1,1% lietuvieši, 4,7% citu etnisko grupu pārstāvji. Ar otru Latvijas vēsturisko etnisko grupu lībiešiem sevi saista tikai 160 cilvēki (CSP, 2021, 26.lpp.). Otra biežāk lietotā valoda Latvijā ir krievu - aptuveni 35% dažādām etniskajām grupām piederošo iedzīvotāju ikdienā lieto krievu valodu.

• **Minoritātes:** Latvijas normatīvajos aktos minoritātes nav oficiāli definētas. Taču mediju regulējums paredz nosacījumus un budžetu mazākumtautību mediju satura veidošanai. 2021. gadā tika izveidota Latvijas sabiedrisko mediju multimediju platforma RUS.LSM, kurā pieejams saturs krievu valodā.

• **Ekonomiskā situācija:** līdz COVID-19 pandēmijai ekonomiskā izaugsme Latvijā saglabājās stabila, pārsniedzot ES vidējo rādītāju. No 2011. līdz 2019. gadam IKP katru gadu pieauga vidēji par 3,3%. Covid-19 pandēmijas laikā Latvijas ekonomikā iestājās lejupslīde. 2020. gadā IKP Latvijā saruka par 3,6%. Uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai vakcinācijas dēļ, 2021. gadā ekonomiskā aktivitāte pakāpeniski pieauga. 2021. gada otrā ceturksņa beigās ekonomika pārsniedza pirmspandēmijas līmeni. Trešajā ceturksnī IKP (kopā 32,9 miljardi eiro) pieauga par 5,2 procentiem, salīdzinot ar 2020.gada attiecīgo periodu (EM, 2021).

• **Politiskā situācija:** Latvijas politiskā ainava 2021. gadā bija neviendabīga, jo nevienai no septiņām 2018. gadā Latvijas parlamentā ievēlētajām politiskajām partijām nebija būtiskas priekšrocības. Valdība tika izveidota no piecām partijām "Attīstībai!" un "Jaunā Vienotība" (liberālā), Jaunā konservatīvā partija (konservatīvā), Nacionālā apvienība (nacionālā, konservatīvā), Kam pieder valsts? (labēja, vēlāk "Par cilvēcisku Latviju" (centriski labēja). Sociāldemokrātiskā "Saskaņa" un Zaļo un zemnieku savienība (centriski labēja) veido parlamenta opozīciju. Ministru prezidenta Krišjāņa Kariņa ("Jaunā Vienotība") vadītā, dažādu politisko partiju veidotā Latvijas valdība 2021.gadā kļuva par visilgāk pastāvošo valdību demokrātiskās Latvijas vēsturē. Nākamās Saeimas vēlēšanas gaidāmas 2022. gada 1. oktobrī.

• **Mediju tirgus:** Dati (LF, 2021, 19. -21.lpp.) liecina, ka Latvijas iedzīvotāju mediju lietojumā 2021. gadā pieaug digitālo mediju nozīme. Interneta ziņu portālus izmanto 87% iedzīvotāju (2020.gadā – 80%), sociālās tīklošanās platformas – 82% (2020.gadā – 75%). Televīzijas izmantošana pamazām samazinās - 2021. gadā televīziju skatījās 81% Latvijas iedzīvotāju (2020. gadā - 89%). Radio klausīšanās paradumi ir stabili - radio klausījās 79% iedzīvotāju (80% - 2020.gadā). Preses lasīšana samazinājusies no 73% 2020. gadā līdz 66% 2021. gadā. 2021. gadā palielinājās video (34% iedzīvotāju) un audio (32%) straumēšanas pakalpojumu izmantošana. Latvijas populārāko mediju Top 10 pirmajā vietā ir YouTube (lieto 76%), kam seko Facebook (72%), Latvijas Televīzija (71%), ziņu portāls Delfi (67%), Latvijas Radio (61%), komerctelevisija TV3 (60%), ziņu vietne tvnet.lv (57%), ziņu vietne Apollo (48%), komerctelevisija TV24 (47%), sabiedrisko mediju ziņu vietne lsm.lv un reģionālais TV kanāls RE: TV (45%). (LF, 2021, 52.-55. lpp.). 2021. gadā pieauga Latvijas sabiedriskās televīzijas skatīšanās (71%, 68% - 2020. gadā). Piecdesmit deviņi procenti tās lietotāju ir vecumā no 16 līdz 30 gadiem, un 55% skatītāju pieder pie minoritātēm. Pieaudzis arī Latvijas sabiedriskā radio lietojums no 54% 2020.gadā līdz 63% 2021.gadā. Sabiedrisko radio klausījās 55% iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 30 gadiem, 48% piederēja mazākumtautību auditorijai.

• **Regulācija:** 2021. gads Latvijas medijiem bija nozīmīgs no normatīvo aktu izmaiņu viedokļa. Tika pieņemts Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums, kā arī izveidota jauna Sabiedrisko mediju uzraudzības padome. Jaunais likums paredz lielāku uzmanību pievērst sabiedrisko mediju pašregulācijai un izveidot sabiedrisko mediju ombuda institūciju.

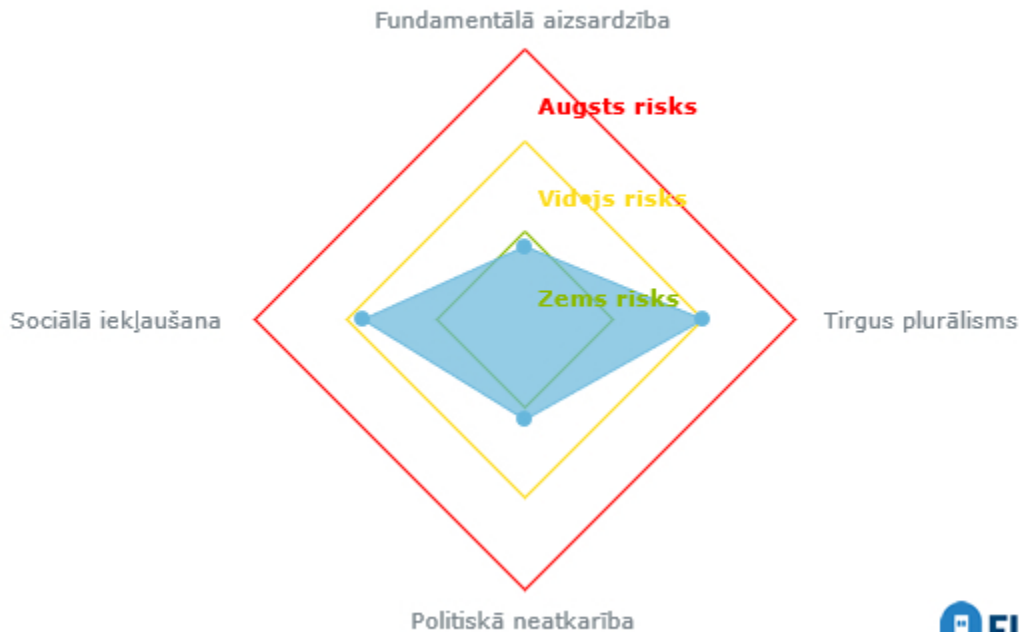
• **COVID-19:** Covid-19 pandēmijas otrajā gadā mediju vide pakāpeniski atguvās no ieņēmumu samazināšanās. Mediju jomā nozīmīgas bija Mediju atbalsta fonda (MAF) aktivitātes. Mediju atbalstam caur MAF (MAF, 2021) kopā atvēlēti 2,3 miljoni eiro.

• **Karš Ukrainā:** Kad Krievija iebruka Ukrainā, Latvijas mediji pārstrukturēja saturu un palielināja karam veltītās informācijas apjomu. Sabiedriskie mediji (EJO, 2022) piedāvā daudzas jaunas ziņu programmas, dokumentālās filmas un diskusijas. Lai ierobežotu naida runas, kara propagandas, kara kurināšanas un genocīda atbalsta izplatīšanu tika pieņemti grozījumi 2004. gada Elektronisko sakaru likuma [NOTA_996] 13.panta 5. punktā, piešķirot elektronisko plašsaziņas mediju regulatoram Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei (NEPLP) tiesības ierobežot piekļuvi Latvijas teritorijā pieejamām vietnēm, kurās tiek izplatīts saturs, kas apdraud vai var apdraudēt valsts drošību vai sabiedrisko kārtību un drošību, liedzot piekļuvi šo vietņu domēna vārdam vai interneta protokola (IP) adresei. 2022. gada 17. martā NEPLP nolēma bloķēt 71 vietni (NEPLP, 2022b), tostarp Krievijas oficiālo informācijas vietni kremlin.ru. Lēmums izraisīja diskusijas žurnālistu profesionālajā organizācijā, kuras biedru viedokļi dalījās jautājumā par to, vai šāds lēmums ir pamatots un kā šādos apstākļos informēt sabiedrību par Krievijas oficiālajiem lēmumiem. "Pat ja šādus lēmumus varētu saprast kara laikā, pastāv bažas, ka šādas cenzūras pilnvaras tiks izmantotas miera laikā," sacīja Latvijas Žurnālistu asociācijas valdes priekšsēdētājs Iļja Kozins (Alternberga, 2022). Sabiedrisko mediju organizācijas meklē iespējas piedāvāt darbu Ukrainas žurnālistiem. Radio kanāls mazākumtautību valodā LR4 sācis piedāvāt ziņas, mūzikas raidījumus un vakara pasakas bērniem ukraiņu valodā.

Šajā pārskatā ir ietverti dati, kas attiecas uz 2021. gadu. Ukrainas kara ietekme nav atspoguļota kopējos un dažādu pētījuma sadaļu vērtējumos.

3. Datu vākšanas rezultāti: mediju plurālisma risku novērtējums

Latvija: Mediju plurālisma riska jomas

JS chart by amCharts

EUI CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Mediju plurālisma monitors 2022 parāda neviendabīgu Latvijas mediju attīstības ainavu un vidēju mediju plurālisma risku līmeni. Salīdzinot ar MPM2021 datiem, situācija Fundamentālās aizsardzības, Tirgus plurālisma un Politiskās neatkarības jomās ir uzlabojusies, bet Sociālās iekļaušanas jomā riska līmenis ir palielinājies.

Fundamentālās aizsardzības indikatoru dati liecina par zema riska situāciju (27%). **Vārda brīvības un informācijas pieejamības** regulējums Latvijā atbilst starptautiskajiem standartiem. **Digitālo tehnoloģiju pieejamības** līmenis Latvijā ir augsts. Taču digitālās vides regulējums fundamentālās aizsardzības jomā nav izstrādāts. 2021. gadā **mediju uzraudzības iestādes neatkarība** uzlabojusies (18%), jo stājies spēkā jaunais Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums, kas ļauj jaunajai sabiedrisko mediju darbu uzraugošajai iestādei Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu padomei iegūt augstāku neatkarības līmeni. Latvija ir nostiprinājusi **fundamentālo aizsardzību**, pārņemot ES direktīvu 2019/1937 par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību pārkāpumiem. Jaunais, 2021. gadā apstiprinātais Trauksmes celšanas likums stājās spēkā 2022. gada sākumā.

Kopējais **Tirgus plurālisma** domēna vērtējums atbilst vidēja riska situācijai (66%), tomēr **mediju tirgus koncentrācijas** rādītāji uzrāda augsta riska pazīmes, īpaši attiecībā uz **ziņu mediju koncentrāciju** (86%), **komerciālo un īpašnieku ietekmi uz redakcionālo saturu** (80%) un **tiešsaistes platformu koncentrāciju un konkurences nodrošināšanu** (88%). Šie dati liecina par globālo platformu ietekmi uz Latvijas mediju tirgu un digitālo mediju vides regulējuma trūkumu.

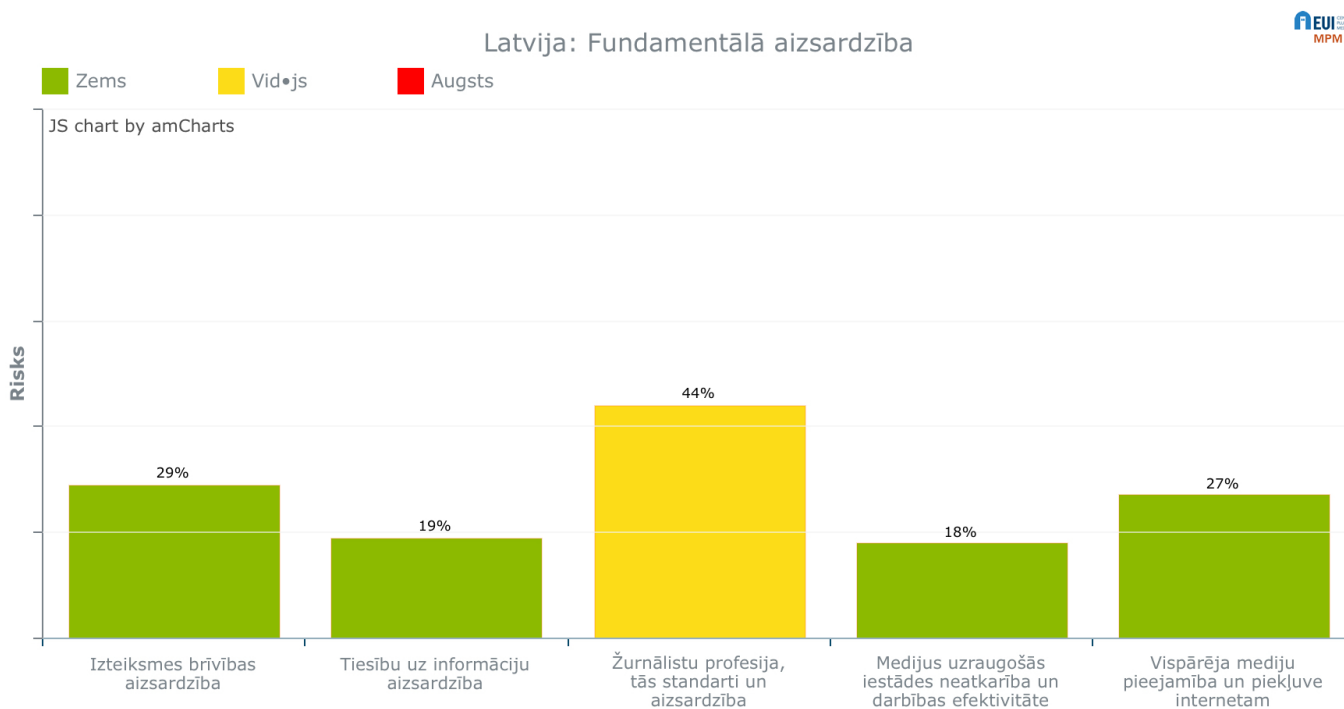
Plašsaziņas mediju dzīvotspējas situācija rāda pretrunīgu ainu. Pandēmijas gados mediju uzņēmumiem bija ierobežota piekļuve alternatīviem ienākumu avotiem, taču ekonomiskās grūtības daļēji kompensēja tiešais valsts atbalsts, izmantojot Mediju atbalsta fonda starpniecību (MAF, 2021). Salīdzinot ar 2020.gadu, mediju reklāmas ieņēmumu apjoms Latvijā 2021.gadā ir pieaudzis par 10% (LRA, 2022).

Politiskās neatkarības rādītājs parāda vidēja riska līmeni (37%), jo ir uzlabojusies **plašsaziņas mediju īpašnieku caurskatāmība un sabiedrisko mediju neatkarība**. Analizējot domēna rādītājus, var secināt, ka dažādos mediju segmentos saglabājas atšķirīgs neatkarības līmenis un nav izveidots regulējums, kas noteiktu attiecības starp mediju īpašniekiem un valdošajām partijām, politiski aktīvām grupām vai politiķiem.

Sociālās iekļaušanas jomas riska līmenis ir nedaudz pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējā MPM ziņojumu. Dati liecina par vidēja riska rādītāju (60%), ko izraisa neattīstīta medijpratības politika un nepietiekami panākumi naida runas un vajāšanas digitālajā vidē ierobežošanā.

3.1. Fundamentālā aizsardzība (27% - Zems risks)

Fundamentālās aizsardzības rādītāji atspoguļo mediju nozares regulējuma pamatu visās mūsdienu demokrātiskajās valstīs. Ar minēto indikatoru palīdzību tiek novērtētas vairākas iespējamās riska jomas, tostarp vārda brīvības un tiesību uz informāciju garantiju esamība katras valsts regulējumā un šo tiesību īstenošana; žurnālistu statuss katrā valstī, ieskaitot viņu aizsardzību un iespējas veikt darba pienākumus; to valsts pārvaldes iestāžu neatkarība un efektivitāte, kuru kompetencē ir mediju jomas regulācija, kā arī tradicionālo mediju pieejamība un iedzīvotāju piekļuve internetam.

Fundamentālās aizsardzības jomā Latvija ir novērtēta kā zema riska valsts gandrīz visos rādītājos, izņemot rādītāju **Žurnālista profesija, tās standarti un aizsardzība** (44%), kas uzrāda vidēju risku. Šādu vērtējumu nosaka vairāki apstākļi. Pirmkārt, Latvijas Žurnālistu asociācija (LŽA) aktīvi darbojas preses brīvības un redakcionālās neatkarības aizsardzībā, tomēr tā pārstāv nelielu mediju profesionāļu daļu. 2022. gada sākumā LŽA bija tikai 139 biedri. Otrkārt, pandēmijas laikā reklāmu investīciju samazināšanās plašsaziņas medijos ir palielinājusi žurnālistu darba nestabilitāti, īpaši neaizsargāti ir brīvžurnālisti. Treškārt, lai gan Latvijā nav fiksēts neviens žurnālistu aizturēšanas vai slepkavības gadījums, žurnālisti saņem draudus un naidīgus uzbrukumus tiešsaistē, īpaši gadījumos, kad sniedz informāciju par sabiedrībā pretrunīgi vērtētiem jautājumiem (piemēram, vakcinācija, sabiedrības veselības pārvaldība, migrācija, dzimumu līdztiesība un viendzimuma attiecību regulācija).

Vārda brīvības aizsardzības rādītāji (29%) atspoguļo zema riska situāciju. Vārda brīvību aizsargā Latvijas Satversme, kas pieņemta 1922. gadā. Raksturojot diskusijas par vārda brīvības ierobežojumiem, jāmin konkrēti apstākļi, kas radās 2021. gada otrajā pusē, saistībā ar situācijas pasliktināšanos uz Latvijas (tostarp Lietuvas un Polijas) robežas ar Baltkrieviju kā Baltkrievijas valdība mudināja patvēruma meklētājus ierasties ES. Šajā laikā vairāki politiķi uzbruka sabiedriskajiem medijiem, vainojot tos un žurnālistus, kas informēja par situāciju uz robežas, tendenciozitātē un valsts drošības apdraudēšanā. Mediji mēģināja parādīt arī šī konflikta humāno pusi un cilvēku ciešanas uz robežas. Latvijas Žurnālistu asociācija asi iebilda pret (LŽA, 2021) centieniem Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē pārskatīt sabiedrisko mediju satura veidošanas principus, uzskatot, ka tas apdraud redakcionālo neatkarību un izdara politisku spiedienu, mēģinot panākt, lai sabiedriskie mediji atspoguļo konkrētu politisko nostāju.

Vārda brīvības vispārējais regulējums attiecas uz digitālo vidi un arī parāda zemu risku. 2021.gadā nav konstatēti gadījumi, kad valdība bloķētu vai filtrētu piekļuvi internetam vai konkrētiem pakalpojumiem ar mērķi ierobežot vārda brīvību. Jāatzīst, ka likuma pārkāpumu dēļ, atsevišķi tīmekļa resursi tika slēgti vai uz noteiktu laiku ierobežota to darbība. Elektronisko sakaru likums regulē visus elektronisko pakalpojumu aspektus. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas padome ir regulējoša institūcija, kas uzrauga elektronisko pakalpojumu vidi.

Facebook 2021. gada pārskatā (no 2021. gada jūlija līdz decembrim) ir konstatēti 13 nacionāla līmeņa ierobežojumu gadījumi tikai Latvijā un 12 ārēji noteikti, globālu ierobežojumu gadījumi. Twitter ziņojumā (2021. gada jūlijs–decembris) nav minēts neviens gadījums.

Latvijā joprojām nav dekriminalizēta neslavas celšana masu medijos. Saskaņā ar Latvijas 1998.gada Krimināllikuma 157.pantu[NOTA_991] par neslavas celšanu tiek uzskatīta nepatiesas informācijas tīša izplatīšana drukātā vai citādi pavairotā materiālā, kā arī mutvārdos, ja tas ir izdarīts publiski, apzinoties, ka tā ir nepatiesa un citu personu apmelojoša. Par neslavas celšanu parasti soda ar naudas sodu vai sabiedrisko darbu.

Mediju plurālisma rādītāji, kas ilustrē **tiesības uz informāciju** aizsardzību, uzrāda zema riska rādītāju (19%). Šīs tiesības ir skaidri noteiktas 1998.gada Informācijas atklātības likumā[NOTA_992]. Lai gan pastāv stingrs tiesiskais pamats, kas aizsargā tiesības iegūt informāciju, žurnālisti ir sūdzējušies par valsts institūciju radītajiem informācijas pieejamības ierobežojumiem. Covid-19 pandēmijas laikā, kad gandrīz visas iestādes strādāja attālināti un preses konferences tika organizēti tiešsaistē, žurnālistiem bija vēl grūtāk iegūt informāciju no valsts amatpersonām. Žurnālisti arī apstiprināja (Auzāns, 12.05.2021), ka situācija saistībā ar piekļuvi informācijai COVID-19 pandēmijas laikā ir pasliktinājusies attālinātā darba dēļ. Īpaši sabiedrisko mediju ziņu žurnālisti atzina, ka tiešsaistes preses konferences un brīfingi ļāva valsts amatpersonām izvairīties no sarežģītiem jautājumiem. Saeimas deputāti un ministri regulāri izvairījās atbildēt uz jautājumiem ārpus preses konferencēm.

2022. gada sākumā Latvijā ir pieņemts jauns Trauksmes celšanas likums 2021[NOTA_993], lai pārņemtu ES direktīvu par trauksmes celšanu. Ikgadējais ziņojums par trauksmes cēlēju statistiku Latvijā liecina, ka no 517 pieteikumiem, kas izskatīti kā trauksmes cēlēju ziņojumi, 122 pieteikumi identificēti kā trauksmes cēlēju ziņojumi.

Līdz ar jaunā Trauksmes celšanas likuma pieņemšanu spēku zaudē iepriekšējais, 2018. gadā pieņemtais trauksmes celšanas likums. Jaunā likuma mērķis ir veicināt trauksmes celšanu par pārkāpumiem sabiedrības interesēs, nodrošināt brīdināšanas mehānismu izveidi un darbību un trauksmes cēlēju

atbilstošu aizsardzību. Latvijā par šo likumu publiskas diskusijas nenotika. Tomēr publiski ir pausts kritisks viedoklis par trauksmes cēlēju informētību par savām iespējām norādīt uz pārkāpumiem (LSM, 2021). Godīgas politikas NVO Delna vadītāja Inese Tauriņa uzskata, ka trauksmes celšanas sistēmas strādā minimāli. "Valsts kancelejas brīdinājumu kontaktpunkta dati par saņemtajiem ziņojumiem ir niecīgi un neliecina par uzlabojumiem," intervijā Latvijas Radio sacīja Tauriņa.

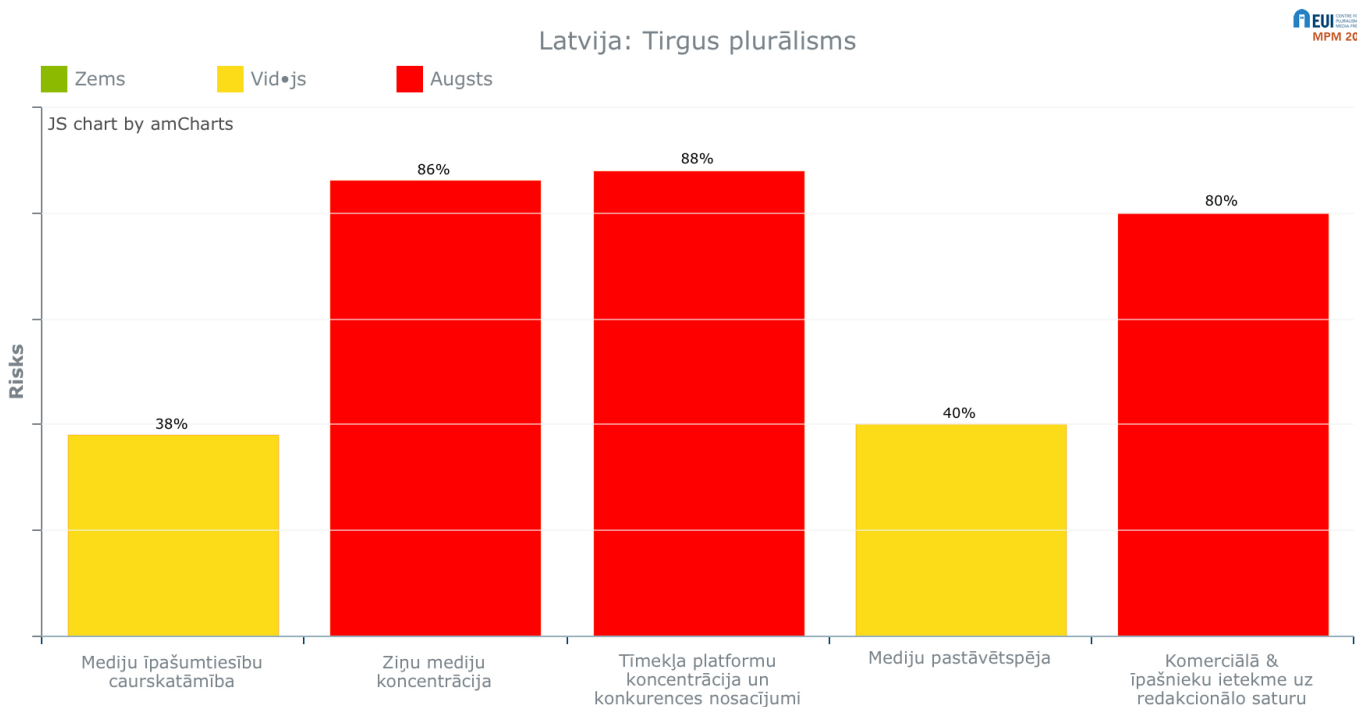
Mediju darba uzraudzības iestādes neatkarības un efektivitātes rādītājs liecina par zema riska situāciju (18%). Līdz 2021. gadam Latvijā bija tikai viena audiovizuālo mediju uzraudzības iestāde - Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (NEPLP). NEPLP ir bijusi daļēji efektīva, tai nepietiek resursu komerciālo mediju satura un darbības uzraudzībai. Tajā pašā laikā NEPLP bijusi atvērta un caurskatāma iestāde.

Stājoties spēkā jaunajam Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumam 2021[NOTA_994], tika izveidota jauna Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (SEPLP). Likumā noteiktā padomes locekļu apstiprināšanas procedūra garantē augstāku tās neatkarības pakāpi. Padomē ir trīs locekļi, kurus apstiprina Saeima un no kuriem vienu apstiprināšanai izvirza Valsts prezidents, vienu – Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padome, un vienu - parlaments. Taču jaunais likums nav atrisinājis sabiedrisko mediju finansēšanas problēmu, jo sabiedrisko mediju budžetu apstiprina Saeima, pieņemot valsts budžetu, Jaunajai SEPL padomei 2022. gadā ir jāvirza izskatīšanai jauns sabiedrisko mediju finansēšanas modelis.

Tradicionālo mediju pieejamības un piekļuves internetam rādītāji liecina par zemu risku (27%). Latvijā ir ātrs, kvalitatīvs internets. Par tīkla neitralitāti ir atbildīga Sabiedrisko pakalpojumu komisija. Deviņdesmit astoņi procenti iedzīvotāju sasniedz visu sabiedrisko TV un radio kanālu signāli, 92% ir pieejami platjoslas interneta pakalpojumi, 88% ir platjoslas interneta abonenti.

3.2. Tirgus plurālisms (66% - Vidējs risks)

Tirgus plurālisma rādītāju analīzes uzmanības lokā ir mediju plurālismu ietekmējošie ekonomiskie riski, ko rada mediju īpašumtiesību caurskatāmības trūkums un koncentrācija, mediju nozares nozares ilgtspējas rādītāji, žurnālistikas komerciāla ietekmēšana. Pirmais rādītājs pārbauda mediju īpašumtiesību caurskatāmības regulējumu un tā efektivitāti. Ziņu mediju (ziņu veidošana) un tiešsaistes platformu (ziņu vārteja) konkurences ierobežojumi un ārējais plurālisms tiek vērtēti atsevišķi, nodalot datus par horizontālo un starpmediju koncentrāciju; papildinot tos ar datiem par tiešsaistes reklāmas tirgus koncentrāciju un konkurences nosacījumiem. Mediju ilgtspējas rādītājs analizē ienākumu un nodarbinātības tendenci, saistībā ar IKP tendencēm. Pēdējā rādītāja mērķis ir novērtēt tirgus daudzveidības riskus, ko uzņēmējdarbības intereses var radīt redakcionālā satura ražošanai, gan no komerciālu interešu, gan no īpašnieku ietekmes viedokļa.

Trīs no pieciem **Tirgus plurālisma** domēna rādītājiem parāda augsta riska situāciju, divi novērtēti vidēja riska līmenī. Šāda situācija ir saistīta ar augsto tirgus koncentrācijas līmeni dažādos mediju segmentos un faktu, ka mediju darbību regulējošos tiesību aktos nav noteikti konkrēti sliekšņi un/vai citi ierobežojumi, kas balstīti uz objektīviem kritērijiem, lai novērstu augstu starpmediju koncentrācijas pakāpi. Ziņojuma tapšanas laikā nav pieejami dati par tirgus daļas struktūru vairākos mediju segmentos.

Mediju īpašumtiesību caurskatāmība norāda uz vidēja riska situāciju (38%). Mediju īpašnieku caurskatāmības regulējums Latvijā atšķiras, atkarībā no mediju segmenta. Digitālo mediju uzņēmumiem nav īpašu noteikumu attiecībā uz publiski pieejamiem datiem par īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem.

Visiem medijiem ir jāsniedz informācija Uzņēmumu reģistram un regulatoram (audiovizuālo mediju jomā - NEPLP) par īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem, taču nav pienākums šos datus darīt zināmus sabiedrībai. Ja medija nosaukums ir zināms, kopš 2020.gada pamatinformāciju par īpašniekiem bez maksas var atrast Uzņēmumu reģistra datubāzē Lursoft.

Ziņu mediju koncentrācijas rādītāju dati raksturo augsta riska situāciju (86%). Latvijas mediju regulējums mediju tirgus koncentrācijas tendences neietekmē. 2001.gada Konkurences likumā [NOTA_1020] noteikts universāls koncentrācijas regulējums, kas 40% no tirgus daļas definē kā dominējošo stāvokli tirgū. Audiovizuālo mediju segmenta koncentrācijas regulējums ir stingrāks, tajā dominējošais stāvoklis definēts sākot no 35% tirgus daļas. Mediju firmu dominējošā stāvokļa novērtējums tiek sniegts tikai uzņēmumu apvienošanās gadījumā.

Latvijas mediju regulācijā nav noteikti horizontālās vai starpmediju koncentrācijas ierobežojumi. Mediju regulējumā nav paredzēti īpaši ierobežojumi un sankcijas, lai risinātu horizontālās koncentrācijas problēmu ziņu mediju nozarē. Vienīgais veids, kā ierobežot horizontālo koncentrāciju, ir uzņēmumu apvienošana, īpaši, ja mediju kompānijas ir iekļautas nacionālajai drošībai nozīmīgu komercsabiedrību sarakstā.

Top4 audiovizuālo mediju īpašnieku auditorijas koncentrācija ir 55%; Radio īpašnieku Top 4 auditorijas koncentrācija ir 72%. Raksta tapšanas brīdī nav datu par Top4 audiovizuālo mediju un Top4 radio īpašnieku tirgus daļu. Tāpat trūkst datu par Top4 tiešsaistes ziņu mediju tirgus daļu. Top 4 tiešsaistes ziņu mediju auditorijas koncentrācija veido 54%.

Dati par Top4 laikrakstu īpašnieku tirgus daļu rāda 65% koncentrāciju. Top 4 laikrakstu auditorijas koncentrācija ir 19%.

Tiešsaistes platformu koncentrācijas un konkurences stāvoklis uzrāda augstu riska līmeni (88%). Dati par Latvijas iedzīvotāju ziņu iegūšanas paradumiem liecina, ka lielākā daļa ziņu lietotāju ziņas iegūst caur google.com vai sociālajiem medijiem (pārsvārā Facebook) (LF, 2021, 52. lpp.). Tiešsaistes platformu tirgum raksturīgs augsts koncentrācijas līmenis.

Latvijā nav precīzu datu par globālo platformu ietekmi uz reklāmas tirgu, kā arī nepastāv regulējoši pasākumi, kas ierobežotu konkurenci starp globālajām platformām (īpaši sociālās tīklošanās platformām) nacionālajā mediju un reklāmas tirgū.

Latvija 2021. gadā nav pieņēmusi Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa Direktīvu (ES) 2019/790 par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū, kas nosaka grozījumus grozītas Direktīvā 96/9/EK un 2001/29/EK. Pēc Kultūras ministrijas Mediju politikas nodaļas sniegtās informācijas darba grupa, kuru veido mediju organizācijas un citas ieinteresētās puses, vēl nav panākusi vienotus lēmumus par jautājumiem, kas saistīti ar šo dokumentu.

Mediju pastāvētspēja Latvijā atbilst vidēja riska vērtējumam (40%). Mediju pastāvētspējas indikatoru rezultātus noteica pēcrecesijas ekonomikas izaugsme un tiešais valsts atbalsts medijiem. Reklāmas apjoms, salīdzinot ar 2020.gadu, 2021.gadā pieaudzis par 10,1% (LRA, 2022), sasniedzot 75,5 miljonus eiro. Kopumā, lēni atgūstoties no pandēmijas izraisītās ekonomiskās lejupslīdes, 2021. gadā pieauga reklāmas apjoms visos mediju segmentos, izņemot presi. 2021. gadā Latvijas mediju reklāmas dinamiku ietekmēja Latvijas sabiedrisko mediju aiziešana no reklāmas tirgus, Covid-19 ierobežojumi un izmaiņas televīzijas programmu krievu valodā pieejamībā. Saskaņā ar jaunajiem Baltic Media Health Check 2020 - 2021 datiem (Re:Baltica, 2022), mediju firmu ieņēmumi no reklāmām aug, taču tie joprojām ir zem pirmspandēmijas līmeņa. Interneta mediji 2021.gadā informēja par ienākumu pieaugumu no abonēšanas maksas.

2021.gadā radio segmenta pieaugums reklāmas jomā bija 13,8%, reklāmas ieņēmumi veidoja 9,8 miljonus

eiro jeb 12% no visiem reklāmas ieņēmumiem. Otrs lielākais pieaugums vērojams interneta segmentā - 10,1%. Salīdzinoši neliels pieaugums bijis televīzijas segmentā - 4,4% (LRA, 2022).

Dati par pastāvētspēju dažādu mediju segmentos ir pretrunīgi. Smagākais gads bijis laikrakstu segmentā - laikraksti zaudējuši no 30% - 50% no reklāmas un mazumtirdzniecības ieņēmumiem. Reklāma laikrakstos veido tikai 0,5% (1,5 miljonus eiro) no visa reklāmas tirgus (LRA, 2022). Visnestabilākā ir vietējo un reģionālo mediju, galvenokārt laikrakstu, pastāvēšana, jo jau pirms Covid krīzes to reklāmas ieņēmumi bija ļoti zemi un mazumtirdzniecības ieņēmumi samazinājās (Re:Baltica, 2022).

Ieņēmumu situācija digitālajā vidē atšķiras. Interneta reklāma veido 25% (19 miljonus eiro) no Latvijas reklāmas tirgus (LRA, 2022). 2021. gadā interneta ziņu mediji atguvās pēc ieņēmumu krituma pandēmijas pirmajā gadā.

Latvijas mediji ir atraduši alternatīvus ienākumu avotus, taču pandēmijas laikā saruka iespējas tos izmantot (piemēram, konferenču vai kultūras tūrisma projektu organizēšanai). Tādējādi komercmediji bija vairāk atkarīgi no Mediju Atbalsta fonda atbalsta, kas ir pieejams projektu konkursa kārtībā.

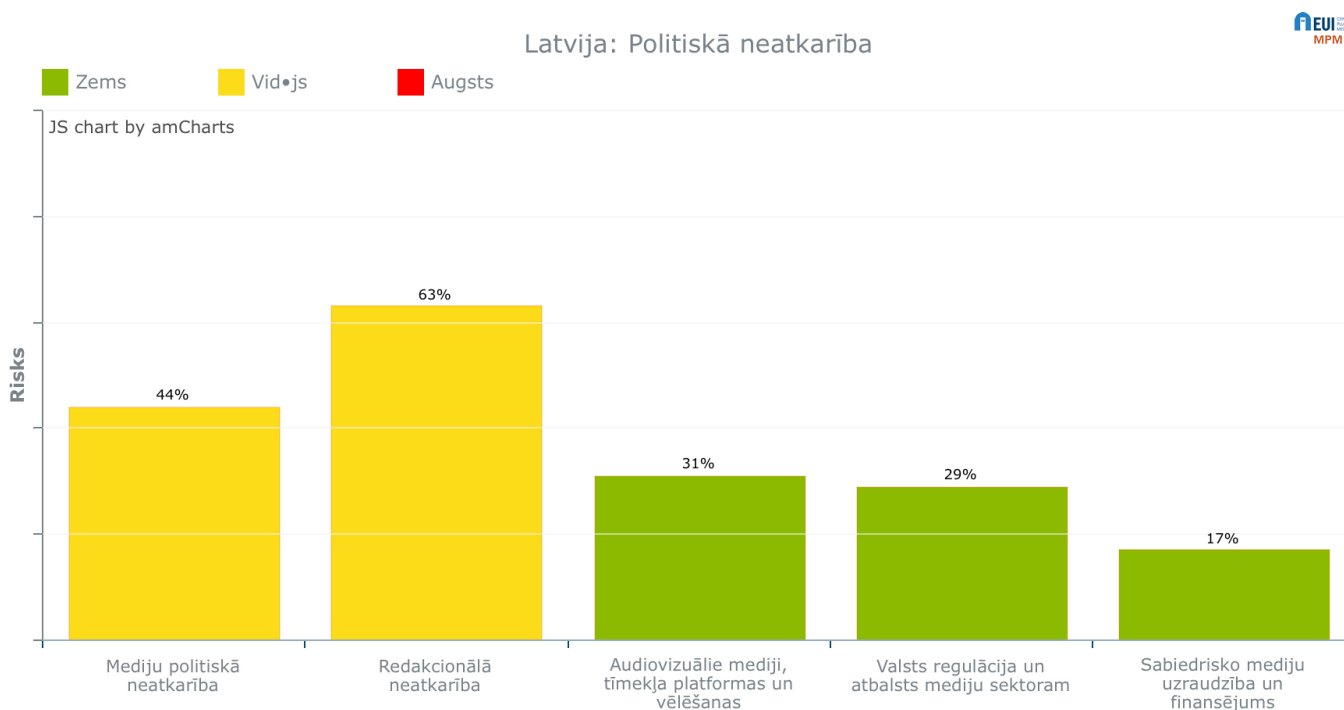
Ziņojuma tapšanas brīdī nav datu par to, vai 2021.gadā samazinājies žurnālistu skaits, nedz arī par to, vai mainījās žurnālistu atalgojums. Tāpat nav datu par ārštata žurnālistu skaitu un darba apstākļiem.

Komerčiālā un īpašnieku ietekme uz redakcionālo saturu atspoguļo augsta riska situāciju (80%). Tas saistīts ar normatīvajiem jautājumiem, piemēram, Latvijā nepastāv mehānismi, kas žurnālistiem nodrošina sociālo aizsardzību mediju uzņēmumu īpašnieku vai redakcionālā virziena maiņas gadījumā. Mediju darbību regulējošos likumos nav reglamentējošo garantiju, tostarp pašregulācijas instrumentu, kas nodrošinātu, ka lēmumus par galveno redaktoru iecelšanu un atlaišanu neietekmē komerciālās intereses. Tas pats attiecas uz citiem žurnālistu neatkarības pasākumiem, proti, nav likumu un/vai pašregulācijas pasākumu, kas stiprinātu žurnālistu un/vai mediju pienākumu izvairīties no komerciālu interešu ietekmes. Lai gan žurnālistu organizāciju profesionālās ētikas kodeksos ir skaidri noteikts, ka žurnālista profesija nav savienojama ar darbību reklāmas jomā, atsevišķos medijos žurnālisti ir iesaistīti pakalpojumu sniegšanā reklāmdevējiem (Rožukalne, 2020, 62. lpp.). Latvijā nav noteikts īpašs digitālo mediju darbības regulējums. Attiecībā uz reklāmu un redakcionālā satura nošķiršanu 1999. gada Reklāmas likumā ir skaidri noteikts, ka maksas saturs un redakcionālais saturs ir jānodala un skaidri jānorāda. Dažos gadījumos identifikācija ir aptuvena, ziņojot par "apmaksātu sadarbību" vai "sadarbības materiālu". Praksē lielākie tiešsaistes mediji ievēro vispārīgus atbildīgu mediju un profesionālās žurnālistikas principus.

2021. gadā, samazinoties komercmediju ieņēmumiem, palielinājās komerciālais spiediens uz žurnālistiem un redaktoriem. Situāciju vēl vairāk sarežģīja globālo platformu ietekmes pieaugums Latvijas tirgū. Līdz ar to sabiedrisko mediju iziešana no reklāmas tirgus nepalielināja komercmediju ieņēmumus (Re:Baltica, 2022).

3.3. Politiskā neatkarība (37% - Vid•js risks)

Ar politiskās neatkarības rādītāju palīdzību tiek novērtēts to regulējuma un pašregulācijas nosacījumu pastāvēšana un efektivitāte, kas izveidoti ar mērķi aizsargāt ziņu veidošanu, izplatīšanu un pieejamību no politiskiem viedokļiem un politiskās ietekmes. Precīzāk, ar šīs grupas indikatoru palīdzību tiek novērtēta valsts un politiskās varas ietekme uz mediju tirgu un sabiedrisko mediju neatkarību. Turklāt šajā indikatoru grupā iekļauts vērtējums par mediju pašregulācijas lomu redakcionālās neatkarības un daudzveidīgas politiskās informācijas un viedokļu pieejamības nodrošināšanā, to īpaši attiecinot uz vēlēšanu periodiem.

Mediju politiskā neatkarība atbilst vidēja riska līmenim (37%). Latvijas mediju regulējumā nav izveidoti nosacījumi, kas regulētu attiecības starp mediju īpašniekiem un partijām, politiski aktīvām grupām vai politiķiem. Plašsaziņas mediju īpašumtiesības regulē 2000. gada Komerclikums un 1991. gada likums Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem. Nav izveidots regulējums, kas novērstu interešu konfliktu starp mediju īpašniekiem un valdošajām partijām, politiķiem u.c. Tomēr praksē nav zināmi mediju īpašumtiesību un valdības iestāžu interešu konflikta gadījumi.

Politiskās neatkarības līmenis atšķiras atkarībā no mediju segmenta. Latvijas vienīgā ziņu aģentūra LETA un lielākie digitālie mediji ir brīvi no politiskās ietekmes. Vēsturiski dažu radio kanālu un audiovizuālo mediju īpašnieki ir netieši saistīti ar konkrētiem politiskajiem spēkiem. Visi lielākie dienas laikraksti pastarpināti pieder un to darbību vada politiski saistītas personas.

Pieejami tikai netieši vai neoficiāli pierādījumi par vadošo audiovizuālo mediju politisko kontroli. Kopš 2020.gada marta Krievijas valdības kontrolētā telekanāla PBK (Pervij Baltijskij Kanal) darbība ir ierobežota, jo tas ir saistīts ar personu, kura ir Eiropas Savienības sankciju sarakstā (Andrejs Kovaļčuks). 2021. gada oktobrī NEPLP nolēma anulēt PBK apraides licenci (NEPLP, 2021).

Vērtējot radio tirgus politisko neatkarību, var konstatēt, ka daži nelieli komerciāli nacionālie vai reģionālie radio kanāli ir netieši saistīti ar politiski aktīviem īpašniekiem. No trim dienas laikrakstiem Latvijas Avīze

drukātajā izdevumā saglabā augstāku profesionālo standartu līmeni. Neatkarīgā, kas tagad tiek izdota tikai tiešsaistē, un Diena atklāti atbalsta noteiktas politiskās intereses. Lielākās laikrakstu izdevniecības Latvijā (Mediju Nams (digitālā laikraksta "Neatkarīgā" īpašnieks)), Dienas Mediji (laikraksta "Diena" īpašnieks), apgāds "Latvijas mediji" ("Latvijas Avīze" īpašnieks), izdevniecība Vesti (krievu valodas laikraksta "Segodnja" īpašnieks), vietējais medijs "Ventas Balss" pastarpināti pieder vai ir saistīts ar politiski saistītām personām.

Lielākie digitālie vietējie mediji, piem. Delfi, Tvnet, Apollo.lv, jauns.lv darbojas ārpus politiskās kontroles. Vienīgā mediju aģentūra LETA pieder Igaunijas mediju grupai Eesti Media Grupp; nav pierādījumu par tās īpašnieku politiskajām saitēm.

Redakcionālās autonomijas rādītājā situācija Latvijā novērtēta vidēja riska (63%) līmenī. Mediju regulējuma likumā[NOTA_1021] ir minēta redakcionālā neatkarība, tomēr norma ir deklaratīva, jo neparedz nekādas darbības redakcionālās neatkarības pārkāpuma gadījumā. Plašsaziņas mediju likumi vai pašregulācijas pasākumi negarantē redakcionālo autonomiju gadījumos, kad tiek iecelti un atlaisti no darba mediju galvenie redaktori.

Tomēr tas, cik lielā mērā redakcionālās neatkarības princips tiek izprasts un ievērots konkrētās mediju organizācijās, atšķiras. Redakcionālos lēmumus vairāk ietekmē mediju ienākumu avotu samazināšanās un komerciālās intereses, politiskā ietekme kļūst mazāk izteikta (Rožukalne, 2020).

Rādītājs **Audiovizuālie mediji, tiešsaistes platformas un vēlēšanas** novērtēts zema riska līmenī (31%), kas atspoguļo kopējo situāciju dažādos mediju segmentos. Prasība nodrošināt ziņu un informatīvo raidījumu objektivitāti un neitralitāti, ziņu nošķiršanu no viedokļiem, ziņu un informācijas satura atbilstību profesionālās ētikas pamatprincipiem noteikta 2010.gada Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, kā arī visos pašregulācijas aktos. 2013. gada Priekšvēlēšanu aģitācijas likums nosaka galvenos mediju un politisko partiju attiecību principus priekšvēlēšanu periodā. Sabiedrisko mediju organizācijas ievēro godīgas un līdzsvarotas vēlēšanu kampaņu atspoguļošanas principus.

Parasti lielākie un profesionālāki komerciālie audiovizuālie mediji, kas nodrošina ziņas un analītisko saturu, nodrošina neitrālu un daudzveidīgu saturu pirms vēlēšanām. "Daži komerciālie mediji mēdz reklamēt konkrētus kandidātus tādā veidā, kas ir tuvāks politiskajam PR, nevis žurnālistikai. Dažos gadījumos atsevišķu kandidātu izcelšanu var izraisīt nevis redakcionālās neatkarības trūkums, bet gan slinka žurnālistika un vājš profesionālais līmenis, kā rezultātā nesamērīgi lielu uzmanība tiek pievērsta acīs krītošiem politiskiem trikiem", uzskata mediju eksperts Jānis Buholcs.

Partiju iespējas ievietot reklāmu dažādos medijos, lai nodrošinātu komunikāciju pirms vēlēšanām, nosaka 1995.gada Politisko partiju finansēšanas likums, un to uzrauga Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Visām mediju organizācijām, tostarp audiovizuālo mediju firmām, ir pienākums pirms vēlēšanām iesniegt politiskās reklāmas cenas Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā. Vispārējais priekšvēlēšanu aģitācijas regulējums vēlēšanu kampaņas laikā nosaka vienlīdzīgas iespējas un politiskās reklāmas caurskatāmību tiešsaistes medijos. Likumā norādīts, ka politiskajai reklāmai jābūt skaidri identificētai un jānorāda katras atsevišķas reklāmas finansētājs. Priekšvēlēšanu regulējums paredz, ka partiju priekšvēlēšanu kampaņas tēriņi tiešsaistes platformās ir jāidentificē pārskatāmā veidā. Priekšvēlēšanu reklāmas regulējuma pārkāpumu gadījumos to uzraudzība un izmeklēšana ir efektīva.

Valsts atbalsta medijiem regulējums un mediju sektoram piešķirtie resursi identificē zemu risku (29%).

Latvijā izveidoti skaidri un pārskatāmi noteikumi par tiešo un netiešo subsīdiju sadali medijiem. Pandēmijas laikā palielinājās tiešās subsīdijas mediju organizācijām, kas tika sniegtas ar Mediju Atbalsta fonda programmu starpniecību, projektu formā piedāvājot mediju nozarei 2,3 miljonus eiro. Riska rādītāja pamatā ir norāde uz regulācijas trūkumu, lai nodrošinātu godīgu un caurskatāmu valsts reklāmas sadali plašsaziņas medijos. Latvijas mediju regulējumā nav definēta “valsts reklāma”, lai gan valsts institūcijas un kapitālsabiedrības, kuru pamatkapitālu daļēji veido valsts līdzekļi, regulāri izvieto reklāmu plašsaziņas medijos.

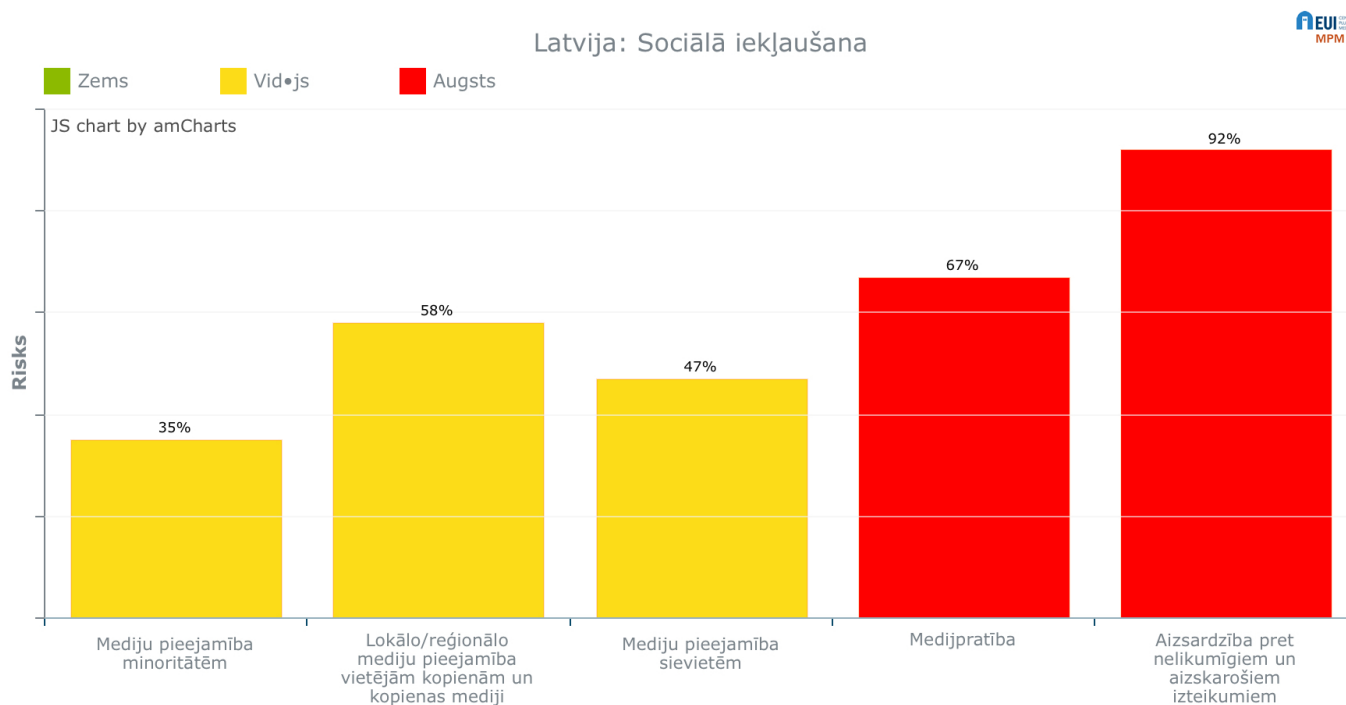
Sabiedrisko mediju pārvaldības un finansējuma neatkarība novērtēta zema riska (17%) līmenī. Rezultāts saistīts ar 2021. gadā notikušajām izmaiņām sabiedrisko mediju darbības regulējumā, kas stājās spēkā 2021.gadā un kas garantē neatkarību no valdības vai citas politiskās ietekmes. Pašlaik notiek pārejas process, kura laikā jaunā SEPL padome, saskaņā ar jauno Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu, iecels jaunas sabiedrisko mediju valdes. SEPLP darbībā nav vērojamas politiskas ietekmes pazīmes, jo jaunajai SEPL padomei nav saiknes ar politiķiem vai politiskām organizācijām. Padomē ir trīs locekļi, kurus apstiprina Saeima, bet atlases process nav atkarīgs no politiskiem lēmumiem. Vienu no trim padomes locekļiem apstiprināšanai izvirza prezidents, vienu – Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padome, un vienu - ievēlē parlamenta pārstāvji. Sabiedrisko mediju valdes locekļus izvēlas komisija, kurā ietilpst SEPL padomes, mediju NVO pārstāvji, mediju eksperti un pētnieki, sabiedrisko mediju darbinieki piedalās novērotāju statusā.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome ir neatkarīga, autonoma institūcija, kas pārstāv sabiedrības intereses sabiedrisko elektronisko mediju jomā. Padome ir sabiedrisko mediju kapitāldaļu turētāja. Sabiedrisko mediju valde īsteno sabiedriskā elektroniskā medija administratīvo vadību. Padomes un valdes politisko neatkarību garantē Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums, padomes un valdes apstiprināšanas procesu nenosaka parlamentā ievēlēti politiķi.

Taču jaunais likums nav atrisinājis sabiedrisko mediju finansēšanas problēmu, ko joprojām nosaka parlamentā ievēlēti politiķi, balsojot par ikgadējo valsts budžetu.

3.4. Sociālā iekļaušana (60% - Vid•js risks)

Sociālās iekļaušanas jomā galvenā uzmanība pievērsta tam, kāda ir konkrētu sabiedrības grupu pārstāvju - minoritāšu, vietējo un reģionālo kopienu, sieviešu un cilvēku ar invaliditāti – mediju pieejamība. Šajā jomā iekļauts arī valsts medijpratības vides vērtējums, to vidū iedzīvotāju digitālo prasmju vērtējums. Turklāt MPM 2021. gada laidiena sociālās iekļaušanas indikatoru grupā pievienots jauns rādītājs, ar kura palīdzību var novērtēt jaunas, ar digitālo tehnoloģiju izmantošanu saistītas problēmas: aizsardzība pret nelikumīgu saturu un aizskarošiem izteikumiem. Ievērojot rādītāju izmaiņas, jābūt ļoti piesardzīgiem, salīdzinot 2021.gada datus ar iepriekšējo gadu MPM izdevumu datiem.

Mediju pieejamība minoritātēm novērtēta vidēja riska pakāpē (35%). To nosaka divi apstākļi: pirmkārt, Latvijas normatīvajā regulējumā nav definētas minoritātes, otrkārt, starptautiskie dokumenti, mediju politikas dokumenti un sabiedrisko mediju regulējums nosaka mazākumtautībām veltīta satura nodrošināšanas pasākumus. Piemēram, vēsturiskās etniskās minoritātes (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, ebreji, romi) ir minētas “Ceturtajā ziņojumā, ko iesniedza Latvija. Saskaņā ar Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 25.panta 2.punktu – saņemts 2021.gada 27.oktobrī”. Izmantojot šo dokumentu un mediju likumus, etniskās minoritātes šajā pētījumā tiek uzskatītas par juridiski atzītām minoritātēm. Taču kultūras un valodas minoritātes (piemēram, latgaliešu un lībiešu), kas mediju likumos minētas kā noteiktas auditorijas, vai seksuālās minoritātes, netiek uzskatītas par likumīgi atzītām minoritātēm. Etniskajām minoritātēm (latgaliešu valodā runājošiem, krieviem un krieviski runājošiem cilvēkiem) ir pieejams sabiedrisko mediju raidlaiks, taču problēma ir pieejamā satura daudzveidība un kvalitāte. Arī kultūras minoritāšu pārstāvjiem ir pieejami sabiedrisko mediju kanāli, turklāt situācija pakāpeniski uzlabojas mediju satura pieejamības cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem jautājumā.

Vērtējot komerciālo mediju satura pieejamību minoritātēm var secināt, ka privātajos TV un radio kanālos ir daudz raidījumu krievu valodā. Šie mediji galvenokārt nodrošina izklaidi, piemēram, mūziku, filmas un šovus. Kopumā Latvijā komercmediju firmu nodrošinātajā saturā trūkst kvalitatīvas žurnālistikas mazākumtautību valodās. Attiecībā uz veselības minoritātēm, piemēram, komerciālo TV un radio kanālu

pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti, var minēt tikai dažus pieejamā satura piemērus. Lai nodrošinātu satura pieejamību personām ar invaliditāti komerciālajā TV un radio, ir veiktas izmaiņas Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā 2010 (24.1. pants)[NOTA_995], tās stājās spēkā 2020. gada beigās. Lai gan NEPLP izstrādājusi vadlīnijas (NEPLP, 2022) par mediju satura pieejamību dažādām minoritātēm, praksē izmaiņas pagaidām nav novērotas.

Laikā no 2017. līdz 2021. gadam sabiedrisko mediju programmā palielinājās raidījumu skaits cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem (filmas, šovi, dokumentālās filmas). Situācija attiecībā uz neredzīgiem cilvēkiem pielāgotu saturu ir labāka, nekā cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem. Vājredzīgiem un neredzīgiem cilvēkiem ir pieejami daudzi seriāli un filmas ar audio ierakstu latviešu valodā, jo Latvijā ir tradīcija tulkot un dublēt starptautiskus audiovizuālos produktus.

Mediju pieejamība. Vietējo/reģionālo mediju un kopienas mediju pieejamība novērtēta vidēja riska (58%) līmenī. Vietējie un reģionālie mediji saņem tiešas un netiešas valsts subsīdijas, taču, pandēmijas laikā, samazinoties reklāmas ieņēmumiem un pieaugot globālo platformu konkurencei, esošās subsīdijas ir nepietiekamas. Sabiedriskie mediji nodrošina vietējo notikumu atspoguļošanu, izmantojot reģionālo mediju korespondentu veidoto saturu. Sabiedriskajam radio ir reģionālie korespondenti četros lielākajos Latvijas reģionos. Kopienas mediju statuss Latvijas mediju regulējumā nav definēts.

Mediju pieejamība sievietēm ir novērtēta vidēja riska (47%) līmenī. Vērtējums saistīts ar to, ka Latvijas sabiedriskie mediji nav izveidojuši dzimumu līdztiesības politiku. 2021. gadā lielākā daļa sabiedrisko mediju valdes locekļu ir sievietes. Sabiedrisko mediju vadībā (kanālu direktores, redaktore) ir sievietes, savukārt lielāko daļu komerciālo TV un radio uzņēmumu vada vīrieši. Vērtējot sieviešu pārstāvniecību starp mediju galvenajiem redaktoriem, tad tā ir līdzsvarota: 50% redaktoru ir sievietes, 50% - vīrieši. Sabiedrisko mediju ziņās proporcionāli ir pārstāvētas sievietes un vīrieši. Tomēr neseno veiktā pētījuma projektā (Zitmane, 2018, 449. lpp.) tika konstatēts, ka diskusiju programmās dominē vīrieši, savukārt sievietes pārstāv, piemēram, sociālās aprūpes darbiniekus un skolotājus. 2021. gadā nav jaunu pētījumu datu, kas raksturotu šo situāciju.

Medijpratības vērtējums liecina par augsta riska (67%) līmeni. Medijpratība ir būtiska mediju politikas sastāvdaļa, taču nav izstrādāta spēcīga medijpratības politika. Medijpratības satura analīze Latvijas medijos liecina, ka žurnālisti medijpratību saista ar Krievijas dezinformācijas atmakošanu, mazāk pievēršot uzmanību citiem medijpratības aspektiem. Kamēr 43% iedzīvotāju ir apguvuši pamata digitālās prasmes, 42% iedzīvotāju ir zemas vispārējās digitālās prasmes (LF, 2021, 117.-118. lpp.).

Latvijas izglītības reformas projekts Skola2030 (Skola 2030, 2021) paredz, ka medijpratība galvenokārt tiek attiecināta uz digitālajām prasmēm. Medijpratības izglītības saturs neietver pietiekamu zināšanu līmeni par žurnālistiku un mediju lomu demokrātijā (Rožukalne, Skulte un Stakle, 2020, 204. lpp.).

Lielākā medijpratības auditorija tiek sasniegta ar Mediju atbalsta fonda finansētiem projektiem, profesionālu žurnālistu veidots medijpratības saturs ir atrodams sabiedriskajos medijos un komercmedijos.

Augsta riska pakāpe (92 %) raksturo **Aizsardzības pret nelikumīgiem un kaitīgiem izteikumiem** rādītājus. Pandēmijas periodā Latvijas sabiedrība piedzīvoja lielu dezinformācijas pieaugumu, profesionāli mediji centās cīnīties ar dezinformācijas sekām. Dezinformācija galvenokārt ir atrodama sociālo mediju platformu saturā. Taču ir aktori (ārsti, juristi, citi profesionāļi), kas izplata dezinformāciju un kā viedokļu līderi parādījās arī profesionālo mediju saturā. Turklāt vairākas ietekmīgas politiskās organizācijas un parlamenta

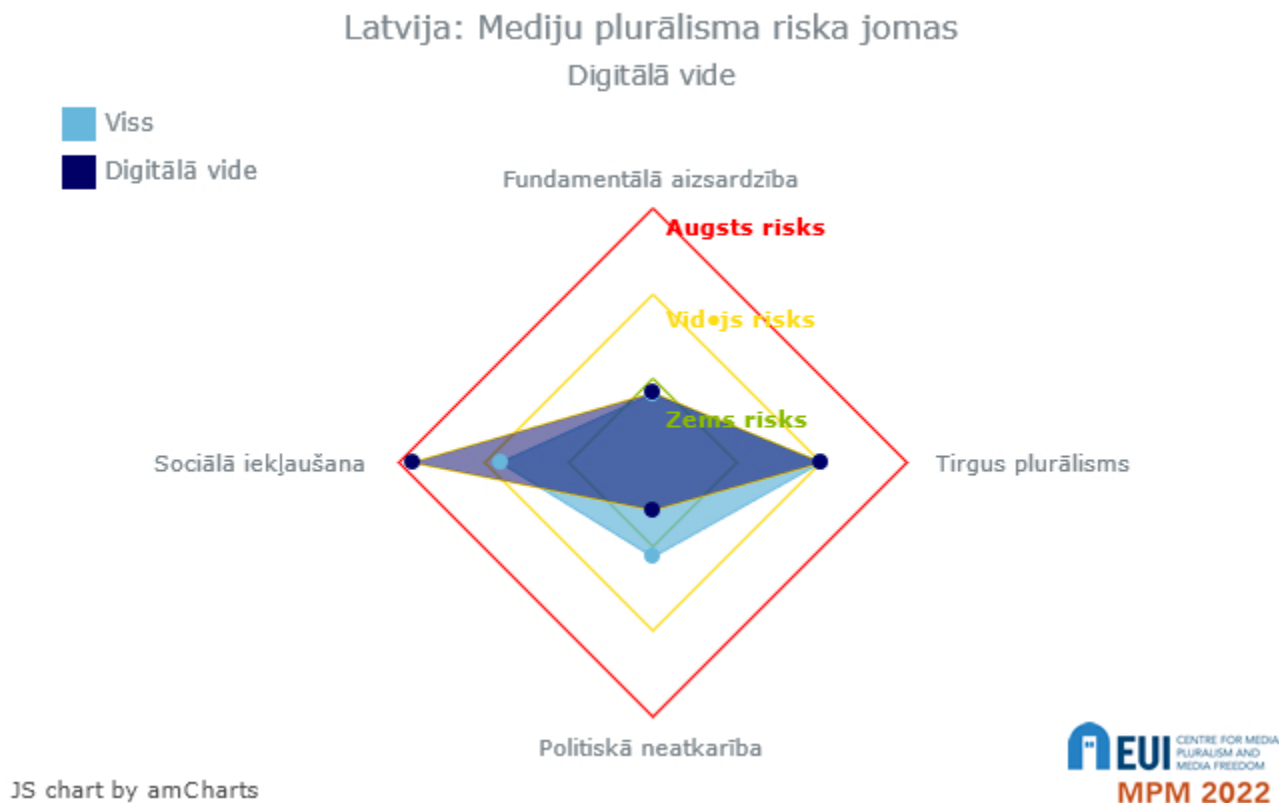
deputāti pandēmijas laikā izmantoja dezinformāciju kā savas politiskās komunikācijas pamatu.

Šajā kontekstā **aizsardzība pret dezinformāciju** ir nepietiekama. Trūkst reglamentējošu pasākumu, lai cīnītos pret dezinformāciju tiešsaistē, arī atsevišķi mediji izplata dezinformāciju. Kamēr notiek aktīva diskusija par dezinformācijas ietekmes novēršanu, 2021.gadā netika īstenoti projekti, kas paredzēja mainīt normatīvo regulējumu, lai cīnītos pret dezinformāciju. Šajā jomā nav arī pilsonisko iniciatīvu. Tomēr ir daudzi mediji, kas atbalsta NVO aktivitātes dezinformācijas apkarošanā, pastāv īpaša Mediju atbalsta fonda finansējuma kategorija, ar kuras palīdzību mediji saņem finansējumu dezinformācijas apkarošanas satura projektiem (MAF, 2021). Diemžēl atsevišķi aktīvistu (žurnālisti, ārsti, zinātnieki, akadēmisko aprindu pārstāvji), kuri cenšas publiski apkarot vai skaidrot dezinformāciju, mēdz saskarties ar regulāru vajāšanu un pat draudiem digitālajā vidē un ārpus tās. Policija nesauc vainīgos pie atbildības, kamēr nav nodarīts reāls kaitējums.

Komentējot situāciju, jāatzīmē, ka aptuveni 16% līdz 30% iedzīvotāju tic dažādiem dezinformācijas vēstījumiem (Rožukalne, Murinska un Tifentāle, 2021, 76. lpp.), un aptuveni piektā daļa neatpazīst dezinformāciju.

Apsverot **aizsardzību pret naida runu**, konstatēts, ka pastāv labi izstrādāts tiesiskais regulējums, taču trūkst īpaša regulējuma naida runas tiešsaistē novēršanai. Latvijā sociālajos medijos sievietes (politiķes, žurnālistes, aktīvistes, mākslinieces u.c.) regulāri sastopas ar naida runu un verbālo agresivitāti (Repečkaite, Dreijere un Laine, 2021; Leta, 2022).

4. Plurālisms tiešsaistes vidē: risku novērtējums

Fundamentālā aizsardzība

Latvijā nav konkrēta regulējuma vārda brīvības garantijām tiešsaistē. Pamatregulējums, kas garantē vārda brīvību bezsaistes vidē, attiecas arī uz digitālo sfēru.

Žurnālisti regulāri sastopas ar draudiem un naida runu tiešsaistē. Viņi ir īpaši neaizsargāti pret šādiem uzbrukumiem, ja veido saturu par sabiedrībā pretrunīgi vērtētiem jautājumiem. Latvijā ir vidēja riska situācija attiecībā uz žurnālista profesijas aizsardzību, standartiem un aizsardzību digitālajā vidē. Īpaši sarežģīta situācija ir sievietēm žurnālistēm, kuras regulāri saņem verbālus uzbrukumus un draudus digitālajā vidē.

Latvijā ir zema riska situācija **žurnālistikas un datu aizsardzības** jomā, jo regulējumā ir noteikti pienākumi, kas pilnībā atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. un 10.pantam.

Tradicionālo mediju universālā sasniedzamība un interneta pieejamība ir novērtēta zema riska līmenī (27%). Latvijā ir ātrs, kvalitatīvs internets. Deviņdesmit astoņiem procentiem iedzīvotāju ir piekļuve visu sabiedrisko TV un radio kanālu signāliem, 92% ir platjoslas pakalpojumi, 88% ir platjoslas abonementi.

Tikla neitralitātes ieviešana rada zema riska situāciju Latvijā. Tikla neitralitātes un pakalpojumu caurskatāmības princips tiek īstenots ne tikai normatīvajos dokumentos, bet arī juridiskajos dokumentos, kas regulē interneta pakalpojumu sniedzēju (ISP) tiesības un pienākumus.

Tirgus plurālisms

Latvijā uz digitālajiem ziņu medijiem attiecas universālais konkurences un tirgus koncentrācijas regulējums. Koncentrāciju ierobežojošās Komerclikuma normas tiek izmantotas tikai tiešsaistes mediju uzņēmumu apvienošanās gadījumā. Likumā noteiktie koncentrācijas ierobežojumi tiek piemēroti, ja mediju uzņēmuma tirgus daļa pārsniedz 40%. Taču regulējums nespēj ietekmēt digitālo mediju koncentrācijas tendences.

Tiešsaistes platformu koncentrācija un konkurences rada augsta riska situāciju Latvijā. To ietekmē arī globālo platformu ietekme, kas samazina nacionālajām mediju organizācijām pieejamo reklāmas investīciju apjomu. Trūkst precīzu datu par reklāmas investīciju sadalījumu starp digitālajiem medijiem un globālajām platformām. Saskaņā ar Reklāmas asociācijas datiem, jaunākie dati šajā jomā pieejami līdz 2020. gadam, tie liecina, ka aptuveni 50% no reklāmas investīcijām tiek ieguldīti globālo platformu pakalpojumos.

Mediju īpašnieku caurskatāmība. Atsevišķs digitālo mediju vides regulējums Latvijā nepastāv, tādi aspekti kā **digitālo ziņu mediju īpašnieku un patiesā labuma guvēju caurskatāmība** tiek regulēta atbilstoši vispārīgajam regulējumam. Informācija par digitālo mediju īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem ir jāsniedz valsts iestādēm. Pamatdati ir pieejami bez maksas, taču nav noteikta prasība publiski sniegt informāciju par digitālo mediju īpašniekiem un patiesajiem īpašniekiem.

Ziņu mediju koncentrācija. Attiecībā uz horizontālo koncentrāciju Latvijā ir pieejami dati par digitālo vietējo mediju auditorijas koncentrācijas līmeni, bet nav pieejami finanšu dati par tirgus daļu, kas ļautu precīzi novērtēt horizontālās koncentrācijas līmeni. Top 4 tiešsaistes ziņu mediju auditorijas tirgus daļa ir 54%.

Attiecībā uz **starpmediju koncentrāciju** nav noteikti konkrēti sliekšņi un/vai citi mediju regulējuma ierobežojumi, kas balstīti uz objektīviem kritērijiem (piemēram, licenču skaits, auditorijas daļa, tirāža, pamatkapitāla vai balsstiesību sadalījums, apgrozījums/ieņēmumi utt.), lai novērstu mediju koncentrāciju. Digitālo mediju uzņēmumu apvienošanās gadījumā Konkurences padome ir atbildīga par lēmumiem, kas novērš tirgus koncentrāciju. Nav specifiska tiesiskā regulējuma attiecībā uz starpmediju koncentrāciju, un nav pieejami dati par starpmediju koncentrāciju.

Mediju pastāvētspēja. Interneta reklāmas īpatsvars Latvijā veido 25% no reklāmas tirgus. 2021. gadā digitālo mediju reklāmas tirgus saglabājās iepriekšējā gada līmenī. Latvijas mediji ir atraduši alternatīvus ienākumu avotus, taču pandēmijas laikā saruka iespējas tos izmantot (piemēram, rīkot konferences vai kultūras tūrisma projektus). Digitālie mediji piedāvā šādus maksas pakalpojumus - dažādu pasākumu straumēšana, konferences digitālajā vidē, digitālā satura veidošana. Ņemot vērā tiešās valsts subsīdijas, Mediju atbalsta fondā ir izveidota īpaša programma kvalitatīva žurnālistikas satura veidošanas atbalstam digitālajos medijos.

Komerčiāla un īpašnieka ietekme uz redakcionālo saturu. Digitālās vides situācija Latvijā fundamentālās aizsardzības un tirgus plurālisma jomā sakrīt ar kopējiem datiem. Politiskās neatkarības jomā digitālajā vidē novērtējumi ietver zemāka riska situāciju, savukārt sociālās iekļaušanas jomā situācija digitālajā vidē pārstāv augstu riska līmeni.

Aizsardzību pret naida runu sociālajos medijos raksturo augsta riska līmenis. Ir labi izstrādāts tiesiskais regulējums, lai cīnītos pret naida runu, taču nav īpašu noteikumu, kas vērsti pret naida runu tiešsaistē. Turklāt izskatītas vairākas tiesu lietas, kas saistītas ar naida runu un vajāšanu tiešsaistē (Repečkaite, D, Dreijere, V. un Laine, M, 2021; Leta, 2021). Tomēr pastāv daudzi šķēršļi (piemēram, ilgs izmeklēšanas process, ilgi tiesas procesi), kas apgrūtina cīņu pret naida runu tiešsaistē Latvijā.

Latvijā trūkst datu par naida runu un vajāšanu vai agresīviem uzbrukumiem digitālajā vidē. Informācija ziņu medijos liecina, ka šo uzbrukumu skaits pieaug un biežāk tiek skartas sievietes. Žurnālisti ziņojuši par regulāriem uzbrukumiem (Repečkaite, Dreijere, un Laine, M, 2021).

5. Secinājumi

MPM jomu novērtējums uzrāda gan zema riska situāciju (Fundamentālā aizsardzība - 27%), gan vidēja riska situāciju (Politiskā neatkarība - 37%; Tirgus plurālisms - 66%, Sociālā iekļaušana - 60%).

Izvērtējot **Fundamentālās aizsardzības** jomu 2021.gadā, var secināt, ka saglabājās stabilitāte izteiksmes brīvības un informācijas pieejamības regulējumā. Sabiedrisko mediju neatkarība tika nostiprināta, apstiprinot Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu. Rezultātā ir izveidota jauna SEPL padome, kuras likumā garantētais neatkarības līmenis ir augstāks nekā jebkad agrāk.

Tomēr **žurnālista profesijas, standartu un aizsardzības** rādītāji liecina par vidēja riska situāciju, jo žurnālistu sociālās aizsardzības līmenis joprojām ir zems, bet žurnālistikas darba tirgus pandēmijas laikā ir bijis nestabils.

Rekomendācijas:

- valstij, mediju profesionāļiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām **o izveidojot jaunu mediju uzraudzības iestādi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi (SEPLP), atbalstīt sagatavoto projektu sabiedrisko mediju finansēšanas modeļa maiņai, padarot to neatkarīgu no politiskiem lēmumiem;**
- o izveidot mediju regulācijas pasākumus, lai novērstu dezinformāciju ne tikai elektroniskajos medijos, bet visos mediju segmentos;**
- o atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju izpratnes veidošanas pasākumus par jaunajiem trauksmes cēlēju aizsardzības tiesību aktiem.**

Trīs no domēna **Tirgus plurālisms** rādītājiem parāda augsta riska statusu. Šo situāciju nosaka augstais kopējais mediju koncentrācijas līmenis un īpaši digitālo mediju koncentrācijas pieaugums.

Otrs, vēl svarīgāks jautājums, ir globālo platformu ietekme uz Latvijas mediju tirgu. Valstī nav izveidotas digitālo platformu aplikšanas ar nodokļiem shēmas, lai mazinātu negodīgu konkurenci un radītu atbalsta mehānismus nacionālajiem medijiem. Reklāmas investīciju samazināšanās sekas daļēji kompensējis Mediju atbalsta fonda sniegtais valsts atbalsts medijiem, tomēr tas nevar nodrošināt Latvijas mediju ilgtspēju.

Komerčiālā un īpašnieku ietekme uz redakcionālo saturu domēna dati atspoguļo augsta riska situāciju. Tas ir saistīts ar normatīvajiem jautājumiem, piemēram, Latvijā nepastāv mehānismi, kas žurnālistiem nodrošinātu sociālo aizsardzību mediju uzņēmumu īpašnieku vai redakcionālā virziena maiņas gadījumā. Vēl jo vairāk, nav nekādu regulējošo garantiju, tostarp pašregulācijas instrumentu, kas nodrošinātu, ka komerciālas intereses neietekmē lēmumus par galveno redaktoru iecelšanu un atlaišanu.

Rekomendācijas

- **valstij un citām ieinteresētajām pusēm (komerciālo mediju organizācijām, mediju nevalstiskajām organizācijām, akadēmiskajām aprindām)**
- o izveidot detalizētas nodokļu shēmas globālajām platformām, daļu ienākumu izmantojot nacionālo mediju atbalsta mehānismu izstrādei, un piedalīties ES līmenī iniciēto nodokļu aplikšanas shēmu globālajām platformām sagatavošanā.**
- o ar efektīvāku un modernāku mediju darbības regulējumu risināt jautājumu par augstu īpašumtiesību koncentrāciju mediju nozarē;**
- o palielināt tiešo valsts atbalstu kvalitātes medijiem, kas piedāvā oriģinālu, augstas kvalitātes žurnālistisku saturu;**
- o uzlabot regulējumu, lai aizsargātu žurnālistu redakcionālo neatkarību mediju īpašnieku maiņas**

gadījumā.

Mediju **politiskā neatkarība** atbilst vidēja riska situācijai (37%).

Latvijā mediju regulējums ir ļoti liberāls, nav regulējuma, kas noteiktu ierobežojumus partiju, politiski aktīvu grupu vai politiķu tiešai un netiešai mediju kontrolei. Redakcionālās neatkarības regulējums ir deklaratīvs, jo nav tiesību aktos noteikto instrumentu šī principa ievērošanai redakcionālās neatkarības pārkāpuma gadījumos.

Ieteikumi

- **valstij (mediju politikas izstrādātājiem utt.)**

- o **papildināt mediju regulējumu ar normatīvajiem nodrošinājumiem, kas novērš interešu konfliktus starp mediju īpašniekiem un valdošajām partijām, politiski aktīvām grupām vai politiķiem;**

- **pilsoniskajai sabiedrībai (tostarp žurnālistu organizācijām un akadēmisko aprindu pārstāvjiem)**
 - o **izstrādāt pasākumus redakcionālās neatkarības aizsardzībai (piemēram, redakcijas padomes mediju uzņēmumu līmenī, lai veicinātu vienošanos starp īpašniekiem/augstākajiem vadītājiem un redaktoriem par redakcionālo neatkarību).**

Sociālās iekļaušanas domēna dati uzrāda vidēju riska līmeni (60%). Tas ir saistīts, pirmkārt, ar nepietiekamu regulējumu, lai novērstu naida runu un vajāšanu tiešsaistē, otrkārt, zināšanas par medijpratību nav pilnībā integrētas visos izglītības līmeņos.

Latvijā sievietes veido lielāko daļu žurnālistu, un daudzas sievietes ieņem vadošus amatus sabiedriskajos medijos. Tomēr Latvijas sabiedrisko mediju organizācijās joprojām nav izveidota dzimumu līdztiesības politika.

Kopumā minoritātēm ir pieejami mediji, taču mazākumtautību un cilvēku ar invaliditāti mediju pieejamības politika nav ilgtspējīga.

Rekomendācijas

- **mediju politikas veidotājiem, sabiedrisko mediju organizācijām un pilsoniskajai sabiedrībai**

- o **uzlabot sistēmu efektīvai naida runas un vajāšanas novēršanai tiešsaistes vidē;**

- o **Izveidot medijpratības politiku, kas ietver medijpratības izglītību visos izglītības līmeņos;**

- o **jaunajā sabiedrisko mediju stratēģijā paredzēt dzimumu līdztiesības politikas izstrādi;**

- o **sabiedrisko mediju stratēģijā jāiekļauj mērķis veidot ilgtspējīga saturu minoritāšu auditorijai, vienlaikus turpinot mazināt tā sadrumstalotību.**

- o **Elektronisko plašsaziņas mediju politikā un turpmākajā stratēģijā jāiekļauj skaidras prasības komerciālajiem plašsaziņas medijiem piedāvāt saturu, kas pieejams cilvēkiem ar invaliditāti.**

6. Atsauces

Atsauces:

- Altenberga, J. (2022) 'Pret Kremļa propagandu', *IR*, 24 March, p.28.
- Auzāns, G., (2021) 'Re: Baltica redaktore: Covid-19 pandēmijas laikā žurnālistiem grūti strādāt', *lsm.lv*, 12 May [online]. Available at: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/rebaltica-redaktore-covid-19-pandemijas-laika-zurnalistiem-gruti-stradat.a404179/> (Accessed: 15 December 2021)
- Central Statistical Bureau (CSB) (2022) *Statistical Yearbook of Latvia 2021* [online]. Available at: https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2022-02/Nr_01_Latvijas_statistikas_gadagramata_2021_Statistical%20Yearbook%20of%20Latvia_%2821_00%29_LV_EN.pdf. (Accessed: 17 March 2021)
- EJO (2022). '[Evolving journalistic approaches that are helping to tell the story of the war in Ukraine](https://en.ejo.ch/specialist-journalism/snapshot-analysis-evolving-journalistic-approaches-in-europe-that-are-helping-to-tell-the-story-of-the-war-in-ukraine)' [online], EJO, 15 March. Available at: <https://en.ejo.ch/specialist-journalism/snapshot-analysis-evolving-journalistic-approaches-in-europe-that-are-helping-to-tell-the-story-of-the-war-in-ukraine> (Accessed: 31 March 2022)
- Ekonomikas ministrija (EM) (2021) 'Latvijas Ekonomikas attīstības pārskats' [online]. Available at: <https://www.em.gov.lv/lv/latvijas-ekonomikas-attistibas-parskats> (Accessed: 15 December 2021)
- Latvijas Fakti (LF) (2021) *Pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību un mediju lietošanas paradumiem* [online]. Available at: https://www.neplpadome.lv/lv/assets/documents/Petijumi/Petijums_par_Latvijas_iedzivotaju_medijpratibu_un_mediju_satura_lietošanas_paradumiem_2021.pdf (Accessed: 15 March 2022)
- Leta (2022) 'Par Ingas Sprīņģes vajāšanu reāls cietumsods piespriests Jānim Sondaram', *Santa*, 11 March [online]. Available at: <https://www.santa.lv/raksts/privatadzive/par-ingas-springes-vajasanu-reals-cietumsods-piespriests-janim-sondaram-48510/> (Accessed: 11 March 2022)
- LRA (2022) 'Latvijas reklāmas tirgus apkopojuma dati 2021' [online]. Available at: <https://www.lra.lv/lv/statistika/latvijas-mediju-reklamas-tirgus-apkopojuma-dati/> (Accessed: 25 March 2022)
- LSM (2021) '«Delnas» direktore: Trauksmes celšanas sistēmas strādā minimāli', *LSM*, 13 December [online]. Available at: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/delnas-direktore-trauksmes-celsanas-sistemas-strada-minimali.a434280/> (Accessed 31 March 2022).
- LŽA (2021) 'LŽA paziņojums par politiskā spiediena nepieļaujamību pret medijiem', 24 November [online]. Available at: <http://www.latvijaszurnalisti.lv/jaunakais-ieraksts/2021/11/24/lza-pazinojums-par-politiska-spiediena-nepielaujamibu-pret-medijiem/> (Accessed: 15 December 2021)
- MAF (2021) 'Mediju Atbalsta fonds', *SIF* [online]. Available at: https://www.sif.gov.lv/lv/mediju-atbalsta-fonds?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (Accessed: 19 March 2022)
- NEPLP (2021) 'NEPLP anulē apraides atļauju programmai "Pirmais Baltijas Kanāls Latvija"', *NEPLP*, 21 October [online]. Available at: <https://www.neplpadome.lv/lv/sakums/padome/padomes-sedes/sedes-sadalas/neplp-anule-apraides-atlauju-programmai-pirmais-baltijas-kanals-latvija.html> (Accessed: 17 March 2022)
- NEPLP (2022a) 'NEPLP izstrādātās vadlīnijas palīdzes medijiem efektīvāk nodrošināt prasības par satura pieejamības veicināšanu', *NEPLP* [online]. Available at: <https://www.neplpadome.lv/lv/sakums/padome/padomes-sedes/sedes-sadalas/vadlinijas-palidzes-medijiem-efektivak-nodrosinat-prasibas-par-satura-pieejamibas-veicinasanu.html> (Accessed: 20 March 2022)
- NEPLP (2022b) 'NEPLP saistībā ar apdraudējumu valsts drošībai ierobežo 71 tīmekļvietni Latvijā', *NEPLP* [online], 17 March. Available at: <https://www.neplpadome.lv/lv/sakums/padome/padomes-sedes/sedes-sadalas/neplp-saistiba-ar-apdraudejumu-valsts-drosibai-ierobezo-71-timeklvietni-latvija.html> (Accessed: 20 March 2022)
- Re:Baltica (2022) 'BOUNCING BACK: Recovery and way forward', *Baltic Media Health Check 2020 - 2021*, ISBN 978-9984-822-66-2.
- Repečkaite, D, Dreijere, V. and Laine, M, (2021) "Lasīsi izsistos zobus ar laužtiem pirkstiem". Kāpēc Baltijā

nevedas ar interneta agresijas apkarošanu?', *Re:Baltica*, September 15 [online]. Available at: <https://rebaltica.lv/2021/09/lasisi-izsistos-zobus-ar-lauztiem-pirkstiem-kapec-baltija-nevedas-ar-interneta-agresijas-apkarosanu/> (Accessed: 15 December 2021)

Rožukalne, A. (2020) 'Self-censorship in Latvian journalism: A research note', *European Journal of Communication*, 35(1), pp. 60–64. doi: [10.1177/0267323119897799](https://doi.org/10.1177/0267323119897799).

Rožukalne, A., Skulte, I. and Stakle, A. (2020). 'Media education in the common interest: Public perceptions of media literacy policy in Latvia'. *Central European Journal of Communication*, 13(2/26), 202-229. [https://doi.org/10.19195/1899-5101.13.2\(26\).4s](https://doi.org/10.19195/1899-5101.13.2(26).4s)

Rožukalne, A., Murinska, S. and Tīfentāle, A. (2021) 'Is Covid-19 an “Ordinary Flu” That Benefits Politicians? Perception of Pandemic Disinformation in Latvia'. *Communication Today*, Vol. 12(2), pp. 68-83. Skola 2030 [online]. Available at: <https://www.skola2030.lv/lv>, <https://www.skola2030.lv/lv> (Accessed: 15 March 2022)

Zitmane, M. (2018) 'Dzimte Latvijas medijos' in Zelče, V. (ed). *Latvijas media daudzveidība*. Rīga, LU, pp.440 - 465.

Legal Acts:

Latvijas Republikas Satversme 1922: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

Par presi un citiem informācijas līdzekļiem 1991: <https://likumi.lv/ta/id/64879-par-presi-un-citiem-masu-informacijas-lidzekliem>

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums 1995: <https://likumi.lv/ta/id/36189-politisko-organizaciju-partiju-finansesanas-likums>

Informācijas atklātības likums 1998: <https://likumi.lv/ta/id/50601-informacijas-atklatabas-likums>

Reklāmas likums 1999: <https://likumi.lv/ta/id/163-reklamas-likums>

Komerclikums 2000: <https://likumi.lv/ta/id/5490-komerclikums>

Konkurences likums 2001: <https://likumi.lv/ta/id/54890-konkurences-likums>

Elektronisko sakaru likums 2004: <https://likumi.lv/ta/id/96611-elektronisko-sakaru-likums>

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums 2010: <https://likumi.lv/ta/id/214039-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-likums>

Priekšvēlēšanu aģitācijas likums 2013: <https://likumi.lv/ta/id/253543-prieksvelesanu-agitacijas-likums>

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums

2021: <https://likumi.lv/ta/id/319096-sabiedrisko-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-un-to-parvaldibas-likums>

Trauksmes celšanas likums 2021: <https://likumi.lv/ta/id/329680-trauksmes-celsanas-likums>

PIELIKUMS I. VALSTS KOMANDA

VĀRDS	UZVĀRDS	AMATS	INSTITŪCIJA	MPM2022 CT VADĪTĀJS
<i>Anda</i>	<i>Rozukalne</i>		<i>Rīga Stradiņš University</i>	X

PIELIKUMS II. EKSPERTU GRUPA

Ekspertu grupu veido speciālisti ar plašām zināšanām un nozīmīgu pieredzi mediju jomā. Ekspertu grupas uzdevums bija novērtēt valsts komandas pārstāvju sniegtās atbildes uz 16 no 200 MPM2022 mediju plurālisma indikatoriem. Konsultāciju ar atzītiem ekspertiem mērķis ir maksimāli palielināt to indikatoru, kuru vērtējumu varētu uzskatīt par subjektīvu, analīzes objektivitāti, tādējādi nodrošināt MPM galīgo rezultātu precizitāti. Tomēr ir svarīgi uzsvērt, ka valsts ziņojums ne vienmēr atspoguļo iesaistīto ekspertu individuālos viedokļus. Tas atspoguļo tikai tās valsts komandas viedokli, kura veica datu vākšanu un veidoja pētījuma ziņojumu.

VĀRDS	UZVĀRDS	AMATS	INSTITŪCIJA
<i>Arta</i>	<i>Ģīga</i>	<i>valdes locekle</i>	<i>Latvijas Žurnālistu asociācija</i>
<i>Andris</i>	<i>Ķēniņš</i>	<i>Izpilddirektors</i>	<i>Latvijas Raidorganizāciju asociācija</i>
<i>Jānis</i>	<i>Palkavnieks</i>	<i>Draugiem Group runas vīrs</i>	<i>Draugiem Group</i>
<i>Aurēlija</i>	<i>Druvieta</i>	<i>locekle</i>	<i>Nacionālā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome</i>
<i>Guntars</i>	<i>Kļavinskis</i>	<i>Valdes priekšsēdētājs</i>	<i>Preses izdevēju asociācija</i>
<i>Jānis</i>	<i>Buholcs</i>	<i>asociētais profesors</i>	<i>Vidzemes augstskola</i>
<i>Jānis</i>	<i>Lielpēteris</i>	<i>izpilddirektors</i>	<i>Latvijas Mediju ētikas padome</i>

PĒTĪJUMA PROJEKTA ZIŅOJUMS

Izdevums -

Jūlijs 2022

doi:10.2870/344514

ISBN:978-92-9466-291-0

QM-07-22-557-LV-N

Publications Office
of the European Union

